

руйнівна стихія, яка може посприяти проти людини з іншого: «Коли барометр падає, море штормує, багато подій приходить таких, що дивно стає, де вони могли взятися, жахливі. У скаламученій воді моря, у розлютованому повітрі береганосяться отруйні рухання. І навіть по штормові є небезпека їхніх шкідливих впливів»[5, с. 79].

На думку К. Ніколенко, корабель у творі слугує символом покликання митця, море є утіленням свободи думки, творчої уяви автора і своєрідної спонтанності, а вітрила – символізують слово, яке може досягнути увесь світ[4, с.51].

Варто звернути увагу і на те, що в образі-символі пошкодженого корабля Юрій Яновський описує радянську Україну, яка з кожним днем переживає нове лихо. Саме тому використання мариністичної символіки, які наділені непокою і протестом не є випадковими, підтвердженням слугують рядки: «Своїм звичаєм шторм, знявшись над морем, заносить на береги анархічності й непередбачуваного хвилювання»[5, с.84].

Однією із найважливіших неоромантичних ознак твору є й інтертекстуальність, саме поєднання різних форм оповіді, помітний вплив «чужого письма» та алюзія. Твір має чотири епіграфи, і кожен із них має своє смислове навантаження. Зазначимо, що у романі відбувається й перенесення авторського сюжету в різноманітні локації, що зумовлює своєрідну множинність інтерпретацій. Автор стверджує: «Я пишу насамперед для себе, і мені все цікаве. Я, може, не хочу показувати витонченої, красивої будівлі, а хочу так дати матеріал, щоб у кожного читача виріс в уяві окремих будинок художнього впливу»[5, с.39].

Отже, твір Юрія Яновського «Майстер корабля» наділений багатьма рисами неоромантизму, основними із яких є: ностальгія за Батьківщиною, інтертекстуальність, використання екзотики та мариністичних мотивів. Герої роману розкриваються у творчості, бажанні гармонізувати навколишній світ, передусім Батьківщину. Вдаючись до символічного образу кораблебудування, монтажно-асоціативної композиції та образу митця з автобіографічними рисами Яновський моделює неоромантичний ідеал. Так само митець у романі «Чотири шаблі» змальовує романтизованих героїв у красі соціального та національного будівництва, у ньому події громадянської війни набувають характеру легенди, недаремно, радянські критики охрестили Яновського співцем «націоналістичної романтики».

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гундорова Т. Реалізм і неоромантизм в українській літературі початку ХХ ст. (теоретично-методологічний аспект). Проблеми історії та теорії реалізму української літератури ХІХ – початку ХХ ст. Київ. 1991. С.166–191.
2. Заверталюк Н. І. Мотив повернення на Батьківщину в романі «Майстер корабля» Ю. Яновського. Таїні художнього тексту (до проблеми поетики тексту). 2012. Вип. 14. С. 30-40.
3. Коробкова Н. К. Мариністична символіка як складник алюзійності роману «Майстер корабля» Ю. Яновського. Актуальні проблеми слов'янської філології. 2011. Вип. ХХІV, ч. 2. С. 175–184.
4. Ніколенко К. "Діалог культур" у романі Ю. Яновського "Майстер корабля". Філологічні науки : науковий журнал. Полтава. 2018. Вип. 28. С. 48 -55.
5. Яновський, Ю. Майстер корабля. Нью-Йорк. НТШ. 1954. 240с.

*Ясович Євгенія
Науковий керівник – доц. Панчук Галина*

АНТРОПОНІМНО-АПЕЛЯТИВНІ ТА АПЕЛЯТИВНІ НАЗВИ В ОСНОВАХ ПРІЗВИЩ М. СВАЛЯВИ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Вивчення стану дослідження антропонімії, ознайомлення з основними здобутками в цій галузі мовознавства є одним із актуальних і перспективних завдань української ономастичної науки.

Процес становлення прізвищ був досить тривалим. У прізвищах закладено стиль життя людей, їхній побут, звички, характер, соціальний статус тощо. Саме тому вони відіграють важливу роль у процесі становлення особистості.

Мета статті – дати характеристику прізвищ, утворених від апелятивно-антропонімічних назв та апелятивних означень особи.

Аналіз твірних основ прізвищ жителів м. Сваляви будемо робити, опираючись на класифікацію прізвищевих назв М. Худаша, а саме:

1. Прізвища, утворені від антропонімів.
2. Прізвища, утворені від апелятивно-антропонімних назв.
3. Прізвища, утворені від апелятивних означень особи.

Антропонімно-апелятивними вважаємо такі найменування, які давалися їх носіям за фізичними, психічними рисами чи особливостями поведінки, що спостерігалися в реальній дійсності, тобто вони мають ознаки апелятивів. Пройшовши процес онімізації і трансонімізації, ці іменування згодом ставали антропонімами. М. Худаш відзначає, що для цього типу назв належать як іменування, що мали ознаки апелятивів й не були позбавлені певної експресії та виступали індивідуальними мовними новотворами свого часу для іменування людей, так і найменування, що були взяті з апелятивної лексики, але в плані номінації людей мали специфічне експресивно-емоційне навантаження, яке несло в собі розрізняльну ідентифікаційну функцію.

Семантичне розмаїття апелятивно-антропонімних назв пояснюється тим, що фізичні чи психічні особливості насамперед фіксуються оточенням. Вдало підмічені і до слова сказані знайомими чи незнайомими, такі назви інколи супроводжують людину все життя, стають прізвиськом, яке в багатьох випадках успадковується [2].

У нашій лексичній базі спостерігаємо такі різновиди відповідних прізвищ:

Прізвища, в основах яких відображені назви за особливостями характеру, поведінки людини, її інтелектуальним рівнем:

Баландюк – від польського діалогічного *balanda*, що в перекладі означає «незграбна людина» [3, 45]; *Балог* – угорське прізвище *Balog*, що походить від апелятиву *balog* і означає «лівак» [3, 46]; *Баляк* – від румунського слова *balala* – «нероба» [3, 47]; *Брудняк* – місцеве українське утворення з суфіксом -ак, утворене від прикметника – брудний [3, 91]; *Бунда* – утворене від сербського *bunda*, що в перекладі означає «людина, яка говорить дурниці» [3, 98]; *Буцко* – від угорського *bucko* – «дебела, низька на зріст людина» [3, 102]; *Вурста* – від місцевого апелятиву «вурста» – «той, що ся вурстив», тобто «вихрест» [3, 128]; прізвище *Галай* має два значення: утворене від українського «галай» – «крикун», від польського діалогічного *halaj* – «шибеник» [3, 132]; *Дзямко* – від карпатського «дзяма» – «худа жінка» [3, 194]; *Дурда* – від чеського *drda* – «непосида» [3, 197]; *Слеш* – від угорського слова *jeles* – «відмінна, зразкова людина» [3, 222]; *Махорчук* – «махорити – дурити, обманювати» [3, 372]; *Свистак* – від свистак, тобто свистун; *Сирохман* – від бойківського «сирохман» – «самітня людина» [3, 516]; *Хваста* – від «хвистун, хвалько» [3, 584].

Прізвища, в основах яких відображені назви за характерними особливостями зовнішності людини:

Наприклад, прізвище *Канчій* утворене від угорського апелятиву *kancsi*, що означає «косоокий» [3, 248]; *Балан* – утворене від гуцульського «балан» – «білявий хлопець» [3, 46]; *Дурда* – з білоруської означає «висока на зріст неповоротка людина» [3, 197]; *Довганя* – «висока на зріст жінка» [3, 202]; *Жмуркович* – «жмурко, людина, яка часто жмуриться» [3, 226]; *Зизич* – «зиза – косоока людина» + ич [3, 233]; *Дилда* – «здоровило» [3, 196].

У відапелятивних антропонімах відображається певним чином історія розвитку словникового складу мови. Основи відапелятивних прізвищ є лексемами, що конденсують у своїй семантиці глибоку лінгвістичну й історичну інформацію, оскільки, як відзначає П. Чучка, у них відображено не просто давній стан мови, а й особливості матеріальної і духовної культури предків [4]. Прізвищами апелятивного походження вважаємо такі, що первісно ідентифікували особу за професійними, етнічними, соціальними, релігійними ознаками, тобто такими що «прямо відповідали реальному станові речей» [2]. Дотримуємось думки М. Худаша, що назви, які характеризували особу за буденною реальною властивою апелятивною ознакою, піддавалися антропонімізації менше, ніж ті, що називали особу за якоюсь характерною (фізичною чи психічною) ознакою, тому такі прізвища, утворені від апелятивних означень особи, могли минути стадію прізвиськ.

Сучасні прізвища м. Сваляви Закарпатської області, утворені від апелятивних означень особи, реконструюють такі групи апелятивної лексики:

Прізвища, утворені від назв осіб за професією чи заняттям

Виникнення значної частини прізвищ пов'язана з соціальною приналежністю чи постійним заняттям людини. Оскільки сама професія часто передавалася за спадковістю, то і прізвища, що утворювалися від назви занять, професій, ставали родовими прізвищами. Наприклад, прізвища типу *Багрій, Багрійчук, Багричук* утворені від арабського слова *bahri* — моряк чи від *багрій* — сіро-бурий віл [ЕСУМ I, 110]. На Закарпатті в селах є дуже поширеним знахарство, тому прізвище *Байса* утворене від діалектного слова «бай», що в перекладі означає «знахар» або прізвище з таким самим значенням — *Баняс* [3, 45-48]. Прізвище *Зварич* утворене від прикарпатського апелятиву «зварич», що означає «солевар» [3, 231]. Прізвище *Желізняк* утворене від апелятиву «желізняк», що означає «торговець залізними виробами» [3, 223]. Також *Ковач* походить від давньослов'янського апелятиву «ковачь» — «коваль» [3, 221], *Сабов* — від місцевого українського мадяризму «сабів» — «кравець». Також таке прізвище, як *Князь* походить від українського соціально-політичного терміна «князь» [3, 270], *Немеш* — від назви угорського титулу *metes* — «шляхтич» [3, 408].

До лексики на позначення військової справи належить прізвище *Вайдич*: Вайда + -ич, що в перекладі з давньослов'янської означає «воєвода» [3, 105], *Жовнір* — від давнього «жовнір», тобто «солдат», яке прийшло до українців від поляків [3, 226]; *Добош* — від угорського апелятиву *dobos* — «військовий барабанщик» [3, 200].

Прізвища, що походять від назв осіб за їх етнічною приналежністю

Етніміми — це назви етносів, взятих у їхній сукупності. Причиною виникнення відетнімічних прізвищ є звичайна міграція людей з одної етнічної території на іншу, тому найменування людей етнічними ознаками часто застосовувалося до пришельців.

Семантичний аналіз основ прізвищ м. Сваляви Закарпатської області виявляє такі відетнімічні утворення: *Лемак* (назва малороса, котрий живе в Угорщині, в долинах, за Бескидами) [3, 332], *Дулеба* (дуліба — один із давнього східнослов'янського племені на Волині) [3, 215], *Булак* (від мікроетнічного *булак*, так називали лемки зайшого галичанина) [3, 96], *Лендєл* (від угорського етніміму *lengyel* — «лях, поляк») [3, 333], *Мадяр* (від місцевого традиційного етніміму «мадяр» — «угорець») [3, 353], *Орос* (угорський етнімім *orosz*, що означає «русин») [3, 420].

Прізвища, що походять від назв населених пунктів чи місцевостей

Аналізовані прізвища наочно ілюструють внутрішні міграційні процеси. Різні класи топонімів (ойконіми, мікротопоніми, хороніми) різною мірою були використані для творення прізвищ. Переважна більшість відтопонімних прізвищ утворена від назв поселень, тобто від ойконімів. Наприклад, прізвище *Алмаший* утворене від місцевого угорського ойконіма *Almas* [3, 37]. Так само і прізвище *Анталовцй* утворене від місцевого давнього угорського ойконіма *Antalovtsi* [3, 39], *Яблонський* — від ойконіма Яблонька + -ський [3, 643], *Яворівський* — від ойконіма Яворів + -ський [3, 643], *Лашкай* — угорське утворення, яке походить від ойконіма *Lasko* [3, 328].

Прізвища, що походять від назв осіб за місцем проживання або особливостями їх появи в якомусь населеному пункті

Прізвище *Загоруйко* та *Задорожний* утворені з применника та іменника: *Загоруйко*: за + горою, *Задорожний*: за + дорогою [3, 228-229].

Отже, серед антропонімно-апелятивних назв в основах прізвищ, то найбільшу групу становлять прізвища, в основах яких відображені назви за особливостями характеру, поведінки людини та особливостями зовнішності людини. Сучасні прізвища м. Сваляви як утворення від апелятивних означень особи реконструюють різні групи апелятивної лексики. Таких прізвищ небагато, але найбільшу частину з тих прізвищ становлять слова на позначення професії, заняття, та прізвища, що походять від назв осіб за їх етнічною приналежністю.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Редько Ю. К. Українські прізвища. Київ, 1996. 214 с.
2. Чучка П. П. Словотвір українських андронімів // Питання словотвору. Київ, 1979. С.152 – 160.
3. Чучка П. П. Прізвища Закарпатських українців: Історико-етимологічний словник. Львів: Світ, 2005. 704 с.
4. Худаш М. Л. До питання класифікації прізвищевих назв XIV – XVIII ст. // З історії української лексикології. Київ, 1980. С. 96-160.

5. Панчук Г. Д. Антропонімія Опілля. Матеріали для спецкурсів та спецсеминарів (методичні рекомендації). Тернопіль: Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка, 2001. 195 с.
6. Керста Р. Й. Особові назви, утворені від загальних назв на означення професій, роду занять (на матеріалі пам'яток української мови XVI ст.) // Питання історії української мови. Київ, 1970. 157 с.
7. Панцьо С. Є. Рослинний і тваринний світ у прізвиськах галицьких лемків // Лексика української мови в її зв'язках з сусідніми слов'янськими і неслов'янськими мовами: Тези доповідей. Ужгород, 1982. С. 172-174.

Список умовних скорочень

ЕСУМ — Етимологічний словник української мови. К., 1982–1989. Т. 1–3.

Шаблій Катерина

Науковий керівник – канд.н. із соціальних комунікацій Решетуха Тетяна

СПОРТИВНА ТЕМАТИКА У РЕГІОНАЛЬНОМУ МЕДІА ДИСКУРСІ

Сучасний професійний спорт являє собою соціокультурне явище, яке має значущість не лише для гравців, але й для глядачів. Роль медіа та спортивних матеріалів у системі соціальних комунікацій вагома. Вони, зокрема, популяризують здоровий спосіб життя, виховують патріотизм, дають нагоду гордитися і пишатися своєю країною, формують прагнення бути схожим на відомих спортивних діячів.

Із зростанням обсягу спортивного контенту на українському телебаченні, зокрема й появи прямих трансляцій спортивних ігор, працівники регіональних інтернет-видань у підготовці текстів повинні докладати все більше зусиль, аби задовольнити смаки вболівальників, розширити коло реципієнтів, а, відповідно, і своїх професійних компетенцій. Сучасний професійний спорт без комерційного, скандального, екстремального, демонстраційного компонентів буде симулякром самого ж себе, порожньою копією, позбавленою будь-якої рефлексії [1, с. 83].

Мета нашої роботи – дослідити спортивну тематику у регіональних інтернет-виданнях у період з вересня 2019 року до вересня 2020 року.

Аби виокремити спортивну тематику у регіональному медіа дискурсі з'ясуємо значення терміну «спортивна інформація». За словами науковця Є. Войтика, спортивна інформація охоплює найрізноманітніші аспекти спортивного життя і висвітлює як загальні уявлення про спорт як про основу способу життя, про спортивний захід як про видовище, як про цілу бізнес-індустрію, так і дає загальну характеристику видів спорту, дійових осіб, спортсменів, тренерів тощо. Він зазначає, що спортивна інформація є певним феноменом, основне завдання якого – відображення сфери спортивної діяльності і всього, що з нею пов'язано, а також залучення до теми спорту якомога більшої аудиторії. [1, с. 84].

Дослідник спортивної журналістики О. Черних називає мультимедійність, інтерактивність, гіпертекстуальність – «трьома китами» інтернет-журналістики. Саме вони, на його думку, надають вагому перевагу спортивним інтернет-ЗМІ над традиційними, тому спортивні газети, журнали, телеканали активно опановують всесвітню павутину, створюючи власну інтернет-версію або повністю переходячи в мережу. Проте, не дивлячись на бурхливий розвиток українських спортивних медіаресурсів, їм є до чого прагнути і є що виправляти [2, с. 206].

Розглянемо спортивні медіа тексти інтернет-видань України у регіональному розрізі. Для цього нами проаналізовано 10 видань із Західної («20 хвилин», «Тернополяни»), Східної («ВсіСуми.com», «Сумські дебати»), Північної («Високий вал», «Cheline»), Південної («Український південь», «Kherson.net») та Центральної («Дзвін», «Черкаси 24») України за період з вересня 2019 по вересень 2020 року.

У зазначений період у тернопільському виданні «20 хвилин» вийшло 290 спортивних матеріалів, що становить 2,94 % від загальної кількості текстів різної тематики. Аналіз показав, що найбільша кількість текстів «20 хвилин» присвячена футбольній тематиці. У відсотковому співвідношенні тексти про футбол становлять 32,76 % від загальної кількості спортивних матеріалів у рік; 15,86 % становлять тексти про біатлон, 8,97 % спортивних матеріалів присвячено волейбольній тематиці, 7,24 % – про греко-римську боротьбу, про баскетбол – 6,